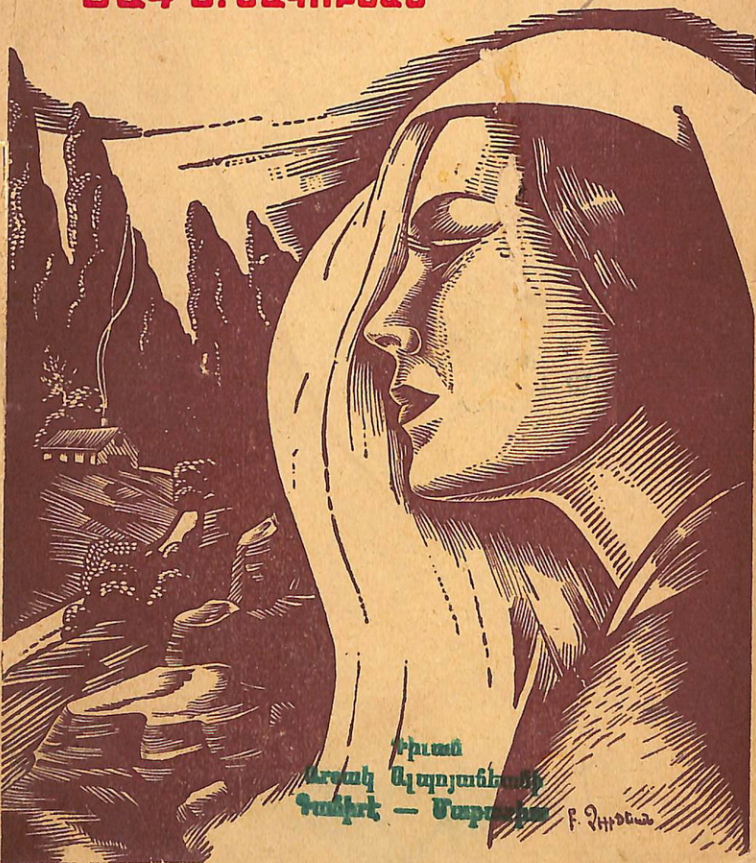

2

ԳԱՂՏՆԻ ԺԱՄԲԱՆ

ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

1413

Իրան
Արևիկ Ապոյանների
Գործեր — Մարտիրոս

Բ. Զիրաթյան

493

ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԳԱՂՏՆԻ ԸԱՄՔԱՆ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ

ԿԼԿ
545

Գ. Ս. Հ. Բ. Է.

1938

ԱՆՑ ՈՐԴԻՆ

Ա.

Ողջո՛յն, Անցո՛րդ անձանօք.— իբրեւ ընծայ քանկագին
 Քեզ կը բերեմ խունկ եւ վարդ.
 Քումայք ցայգուն՝ այս ազնիւ, լինի պէս նարմ բոպէին՝
 Ինծի եկու՛ր, բարի՛ մարդ:

Շու՛ճ, ձգե՛ այդ պողոտան՝ ուր ժխորը քու սրտիդ
 Կը դարբնէ մահը՝ զինո՛ւլ,
 Ուր փռօշի եւ գոլի մառախուղներ քանձաւախի
 Քեզ կը խեղդեն մոլուցքով:

Հոն՝ զարեանոս իր շունչով՝ ցոփութիւնը կասաղի՛
 Մթնոլորտն է նուաներ.

Եւ սառ մութին մէջ խորո՛նկ ու կեղծիքին Տակ լեղի
 Ա՛հ, սերը ժանգ է կապեր...

Բ.

Շու՛ճ, ձգե՛ այդ պողոտան՝ ուր մոլորած, սրմագին,
 Կը քափառիս առաւիր,
 Եւ մանուկի պէս ժպտուն, մեկդի նեժած սիրտդ հին,
 Հե՛ք եղբայր, ինձ մօտեցի՛ր:

Յառաջացի՛ր դաշտին մեջ ուր ցայգն ափով ի՛ր լուսե՛
 Ոսկի ցորեն է ցաներ,
 Ու հե՛տեւէ՛ գետակին՝ որ ոսկե՛սանձ կը վազե՛
 Մինջեւ պուրակն ու ձորե՛ր:

Կանգ ա՛ն այգսեղ՝ փրփրուն վարդենւոյն մօտ ցնձագին,
 Դի՛սե՛ հեռուն լուսափաղփ.—
 Ահա հանդա՛ւրս կ'երկարի ծիլ ծառերու լոյծ շուփին՝
 Դաղճնի ճամբան սիրասարփ...

Եկո՛ւր, մտնե՛նք միասին անոր դռնէն գաղճնապան՝
 Սաղարքներու մեջ բացուած.
 Այս նամբան ալ ի՛ր տղու հեփաքն ունի շափիւղայ,—
 Ունկնդրենք ի՛ր երգը ցած:

Տե՛ս. իրիկունն երփներանգ՝ գուռին առջեւ ծնրաղի՛ր՝
 Կը դարպասէ ջրցայճն ուր
 Պարիկի պէս, շողերուն փայփայանքէն արբբեիւ,
 Կը կայքէ պար մը բոսոր:

Շրթունքի պէս կիսաբաց՝ ծիլերուն մեջ՝ բոյրերու
 Վարդ խոստում մը կը ծաղկի.
 Ճիւղերուն հետ կը խաղայ անմեղ սարփանք մը հովու՝
 Բորք ծափերով մանուկի...

Գ.

Անցո՛րդ, ծծե՛ շաւիղին բուրումները կանացի, —
Սերերով են ակաղձուն.

Վագե՛ անհոգ, խօ՛ւ շնչէ միջոցն՝ ուրսեղ կը յածի
Լոյսի նուագ մը ծիծղուն:

Համբուն վրան ես՝ շուա՛յլ, — լուռ շուքեհէն ապահով, —
Ամբողջ սիրքս եմ ափռե՛ր՝

Իր յոյսերով, տենչերով, լոյս խինդերով, վիշտերով,
Ծաղիկ սերով սրբանուէր:

Օ՛ն, քիչ մըն ալ սուգուիմք ներս . . . Սրտի ձուլուիլն ես
կ'ըղձամ

Համբուն սրտին հետ նարդոս.

Կ'ուզեմ՝ ինծի պէս զգաս ծո՛ւլ բնութիւնն անթառամ,
Ըլլա՛ս եղբայրս հեքանոս...

Եկու՛ր, Անցո՛րդ անծանօթ, — եւ դաբիրին ծնրադիր՝
Անմեղ ցայգուն այս փումայք,

Անհունն ի վար պտուսփող Գաղսնի Համբուն՝ սիրալիր
Լսե՛ նուագն, — իմ հեքիաթ...

Ա.

ՀԵՌՈՒՆԵՐ , , , ՀԵՌՈՒՆԵՐ , , ,

Ես սիրում եմ մթնշաղը նրբակերտ,
Երբ ամէն ինչ երազում է հոգու հետ...
... Եւ քում է որ անեղբ է ամէն ինչ—
Որ ողջ կեանքդ է մի անսահման բաղքը նինջ:

Վահան Տէրեան.

ՀԵՌՈՒՆԵՐ . . . ՀԵՌՈՒՆԵՐ . . .

Ջուրերուն մէջ կտոր կտոր հայելիներ կ'արիւնին,
Հայելիներ՝ ուր կը ցոլան անթիւ աչքերն իրիկուան.
Ո՞ր հարսն արդեօք նետեր է հոն զարդարանքի
հայելին.
Ուր կարծես դեռ իր կոյս դէմքին գիծերը մեղմ
կը դողան...

Հեռուներու ափին կանգնած շլացման պահն է ոսկի,
Ուր իր ճամբուն երկայնքն ի վար, — կարծես խոց-
ուած գաղտնօրէն, —
Սմէն նայուածք խո՞ր կ'երագէ՝ լոյծ աչքերով եղնիկի,
Եւ ուր հոգին իր սպիին կը զգայ բացուիլը նորէն...

Իրիկունը ծառերուն մէջ իր պրիսմակն է փշրեր,
Ու կը տօնէ շռայլութիւնն իր արիւնին բոցեղէն,
Որուն բոյրը տերեւ տերեւ, օ՛, կը յորդի ճիւղերէն:

Շուքերն իրենց առագաստը դէպի գիշեր կը բանան.
— Ո՞հ, ձեզ դիտե՛լ ազահօրէն բիւր աչքերովն իրիկ-
ուան,
Քաղցր հեռունե՛ր, ջինջ հեռունե՛ր, ո՛վ հմայող հե-
ռուներ ...

Ջուրերուն մէջ կտոր կտոր հայելիներ կ'արիւնին ...

ՄԹՆՇԱՂ

Արիշէն վար՝ շռայլ շուշաններ կը տեղան,
 Զիւնի թաւիշ ուլունքներու ճիշդ նման,
 Յուշիկ շոյուած շշուկներէն հեշտ սիւքին,
 Արիշէն վար շռայլ շուշաններ կը թափին
 Առուակին մէջ՝ ուր ցոլացումն իրիկուան,
 Յնցուղուելով տերեւներէն ոսկեծին,
 Կը տարածէ ցոլքի երազ մ'անսահման...
 Եւ արիշէն վար շուշաններ կը թափին,
 Ինչպէս ծիւնի փաթիլներ՝ որ կը շողան
 Գինովցած ծո՛ւղ շշուկներէն մշուշին,
 Որուն ետեւ առուակին մէջ աղուածայն,
 Արիշէն վար նոր շուշաններ կը թափին
 Շառայլներուն հետ իրիկուան վրծինին,
 Ուրկէ ծորող նկարին մէջ դաշտային,
 Զիւնի ճերմակ ուլունքներու ճիշդ նման,
 Արիշէն վար՝ շռայլ շուշաններ կը տեղան...

Կ Ա Ր Օ Տ

Համբոյրիդ, գիւե՛ր, պատուհանս է բաց:

Մ. Մեծաբեկ

Այնքա՛ն կարօտ եմ կանչին սրինգի մը հեռաւոր,
Այնքա՛ն կարօտ հեքիաթին՝ երազող ջինջ աչքերու,
Որ կ'ըղծայի բանալ սիրտս ամէն լոյսի եւ հովու,
Երկինքի լոյծ կուսութեան խօ՛լ տարփանքը զգալու:

Սաղարթներուն մէջէն՝ ուր արեւը բժոժ կը բանի,
Ինչո՞ւ ճամբուս երկայնքին դալար սօսափ չի տեղար.
Չանգերն ինչո՞ւ հեռուէն չեն վազեր մօտըս կայտա՛ռ.
Ա՛հ, համբոյրիս տակ վտիտ՝ թիթեռնիկ մը կը թօշնի:

Սիրուն աստղե՛ր, ձեր լոյսի բոժոժներուն մէջ արծաթ՝
Ինծի համար հնչեցէք գորովալից երգ մը տաք,
Եւ մազերուս մէջ, զեփիւ՛ռ, ծափահարէ՛ խօլարծակ.
— Սակայն շուրջըս ես կը զգամ խուսափում մը
լիառատ...

Ո՛հ, այն ատեն, դո՛ւն եկուր, աղու՛ճր, աղու՛ճր
իրիկուն,

Ինծի եկո՛ւր մանուկի երազատենչ քայլերով.

— Ծածուկ դուռը պարտէզիս բաց եմ թողած սի-
րոյդ ծով,

Բեզ կը սպասեմ — ժամադիր՝ մօտը շուայտ վար-
դենւոյն:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, սիրելիս թո՛ղ ձեռքս ափիդ մէջ
պահեմ,

Ու ճակատըս ծռեմ վար՝ ուսիդ վրայ հեշտալի.

Աղջկայ նուրբ շրթներով համբուրէ զիս տարփալի,

Ու պինդ գրկէ՛, սեղմէ սիրտս՝ հոտեւան շէկ կուրծ-
քիդ դէմ:

Այնքա՛ն կարօտ եմ կանչին սրինգի մ'որ հեռո՛ւն է...

— Ո՛հ, պարուրէ՛ իմ հոգին խարտեաշութեամբ բու
սիրոյն,

Ու սիրէ՛ զիս մոլուցքով, աղու՛ճր, աղու՛ճր իրիկուն,

Թէեւ գիտեմ թէ սէրըդ քիչ քիչ գաղտնի կը սպաննէ...

ՄԵՌՆՈՂ ԺԱՄՈՒԱՆ ԱՆԿԻՆԷՆ

Ոսկի մատներն իրիկուան
Մեղմ կը հպին ծառերու
Ստեղներուն — հոն՝ հեռո՛ւ...

Բոյրերու երգ մ'անսահման
Առագաստն իր կը բանայ
Ճիւղի զմրուխտ ծովուն վրայ—

Ուր արեւ մը կը փախչի՝
Սեւ որսորդին օդայած
Անյայտ նետէն զարնուած...

Դա՛ռն է ցայտքը կարկաչի՝
Երբ ջուրին մէջ իրիկուան
Աչքերն արիւն լոկ կուլան. —

Կուլան մէջէն ծառերուն
Անհունօրէն կարմիր եւ
Նուրբ փոշիներ հոլաթեւ:

Քողածածուկ ժա՛մ տժգոյն՝
 Ուր ամէն սիրտ տրտմահակ
 — Թեւի մը պէս հոգեվարք —

Կ'ըղծայ խոյս տալ՝ անստոյգ
 Վաղուան մ'թին ճամբայէն,
 Անհետ փախչի՛լ ինքն իրմէն...

Ոսկի մատներն իրիկուան
 Կ'ոգեվարին ծառերու
 Ստեղներուն վրայ՝ հեռո՛ւ...

ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐ

Il est des soirs où les fleurs ont une âme-

ALBERT SAMAIN.

Իրիկուններ թանձրամած,
 Անհուններու ոսկի ափին պարզուած՝
 Զերթ առագաստն հեքիաթային մէկ նաւու,
 Եւ շղարշեայ բոցերու եւ թոյրերու
 Հովահարին պէս ծփո՛ւն, —
 Իրիկուններ հեշտագին, իրիկուններ երազուն՝
 Հոգիիս մէջ կը նային...
 Իրիկուններ հոգիիս մէջ կը թռչին
 Նուրբ թեւերով թիթեռի՝
 Ուր երկնքին կապոյտն ու շէկը բարի
 Կը նշանուին իրարու...

Օ՛, էութեանս դղեակին մէջ՝ գոյներու
 Եւ զանգերու հարսանիք մը կը խայտայ,
 Եւ ժամանակն հոգեհմայ
 — Որ կը վազէ բորբ վարդերու ճամբայէն՝
 Լոյսը թեւին, խօլօրէ՛ն, —
 Բաժակներուն մէջ գինիի
 Կ'արիւնի՛ . . .

Եւ հեռո՛ւն՝ հոն՝
 Հորիզոնին գաւիթին վրայ մարմարիոն
 — Սէրերու պէս լուսաշող, անհո՛ւն՝ նման կարօտին, —
 Իրիկուններն հանդա՛րտ հանդա՛րտ կը խաչուին...
 Կը զգամ կայտառ անյագութիւն մ'այն ատեն
 Որ կ'արշաւէ քառասմբակ ինծի պէս,

Ջուրերու սառ երակներուն ընդմէջէն,
 Կամ՝ ճնճողուկ մը ինչպէս,
 Խեղճ կ'ոստոստէ ծաղկէ ծաղիկ, ճիւղէ ճիւղ,
 Ու մորիկի պէս կը պայթի աներկիւղ՝
 Աստղերուն քով, ծառերուն մէջ, աչքերուս...

Բայց երբ գոյներ ջրասոյզ՝
 Հայելիի փշրանքներու մէջ կուլան
 Իրենց փայլին հրաժեշտը սրնգածայն,
 — Երբ միջոցին մէջ յամբարայլ կը պտըտկի
 Տարտամութիւն մը մանուկի,
 Լռութիւնն երբ փաթիլ փաթիլ կը ձիւնէ
 Դաշտերուն մէջ՝ ուր լո՛կ հօտն է
 Որ կ'անցնի բոյրն իր գեղմերուն կախելով
 Խիղբերէն վար յոյլ եւ թոթով, —
 Ա՛հ, կը հիւծին իրիկուններն՝ անկասկած՝
 Սա թռչունին խանդակաթ աչքերուն մէջ պահուրտած.
 — Եւ այս պահուն անորոշ՝
 Ուր կ'անցնէ մառախուղն իր քողը գորշ
 — Իբրեւ դիմակ աղարծի —
 Ամէն դէմքի եւ գիծի,
 Ուր մթութիւն մը հեշտին
 Կը զօղանջէ՛, կը զօղանջէ՛ տըտմագին՝
 Ծաղիկներու բոժոժներուն մէջ թառամ, —
 Ո՛հ, ես կը զգամ, անհունօրէն ես կը զգամ
 Թէ կը շիջին իրիկուններն ամէն տեղ
 — Ճիւղերուն մէջ եւ ջուրերուն վրայ խաղաղ, —
 Թիթեռնիկի մահով նըբին եւ բիւրեղ...
 Օ՛, իրկուններն երազուն, իրիկուններն հեշտագին,
 Որ հոգիիս հետ, դանդա՛ղ,
 Վարդերուն մէջ կը մեռնին...

ԿԱՐՄԻՐ ԻՐԻԿՈՒՆ

Իրիկունը ծառերուն բարձրէն հանդա՛րտ սահելով,
Ու կայթելով ծիծաղուն ծաղկէ ծաղիկ գերթ թիթեռ,
Հովանոցն իր կը բանայ, աղջկան մը նազանքով,
Լճակին մէջ՝ ուր արդէն կարապն իր թեւն է ծալլեր:

Տակաւ կը զգամ հաճանչի մը հոգեվարքն հոգեթով՝
Ճամբուն վրայ զոր տղու անմեղութիւն մ'է ծածկեր.
Ու կը լսեմ փոքր հօտին բոժոժներուն մէջ թոթով՝
Խոտին բոյրին պլլուած՝ սիւքերուն պարն ոսկեհեր ...

Մեղկ մշուշ մը կը ծիւնէ շափրակներուն վրայ հիր,
Ու կը շնչեմ շրթներովս գիրգ տարփանքն որ կը թռչի
Երազներէն աղջկան՝ որոնցմով օդն է արբշիռ...

—Ո՛վ իմ հոգիս, ձեռքիդ մէջ բռնէ՛ ցայգը կարմրաշող,
Ու խօ՛ւ սեղմէ զայն կուրծքիդ իբրեւ սիրտ մը տենչալի.
Ո՛հ, ծառերէն, ամպերէն՝ իրիկունն յոյ՛լ անձրեւող՝

Սիբիլայի մ'երազն է, չքնաղ երազն որ կ'ուռի...

ՍԻՐԱՀԱՐՍ

Իրիկունը տարւիալի
 — Ուր նրբօրէն կը հալի
 Բոյրերու շեղջ մը վսեմ,—
 Կուրծքիս վրայ կը սեղմեմ...

Տերեւներու, թռչունի
 Սնհուն սիրտ մը կ'արիւնի
 Սա շողին մէջ գանգրահեր՝
 Որ նայուածքս է նուաճեր:

Լոյսին, բոյրին, աստղերուն
 Բառերով նուրբ եւ թագուն,
 Կը յանձնուիմ իրիկուան:

Ու վախնալով որ յանկարծ
 Մ'ուժը գողնայ սիրահարս,
 Գաղտնի սիրտըս խօսօրէն

Ես կը պատմեմ լոկ իրեն...

Ի Ր Ի Կ Ո Ւ Ն

Հին երգի պէս, իրիկունն ուղիներէն ինձ կուգայ...
Սչքերուն մէջ՝ վարդի ծոփ նինջ մը ծաղիկ կը բանայ,
Եւ ուղիներն ինձ կուգան իրիկունէն լո՛ւռ քշուած...

Խարտեաշ մանուկ մը ահա բանալով ձեռքն իր ճերմակ,
Սննտեղ կը զգայ թաւիշ ծիւնն երեկոյեան կապոյտին,
Ու լա՛յն բացուող ձեռքին մէջ, ա՛հ, մանուկներ կը
ծիւրին...

Հեշտ սրտի մը նուաղումն երկնքին մէջ կ'երկարէ
Երանգներու տարփալի երազանք մը բարունակ.
Ու երկինքը սրտիս մէջ կը նուաղի՜ ներդաշնակ...

Հին երգի պէս, իրիկունն ուղիներէն ինձ կուգայ...

ԶԱՅՆԵՐ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՄԷՁ...

Սյս իրիկուն, մեռնելու տենչէն խոցուած ո՛վ հոգի,
 Լսէ՛ բոյրը զօղանջող բոժոժներով իր ոսկի՝
 Եթերին մէջ որ կարծես պարտէզներուն վրայ բարձած
 Կը նմանի թափանցիկ զանգակատան մ'օղայած...

Միջոցն անհո՛ւն է կուժի մը պարապին պէս գաղտնի՝
 Ուր շշուկի մ'արծազանգն ազահօրէն կ'ընդլայնի...
 Լսէ՛ սիրտը ջութակին որ — վէրքերուդ բարեկամ —
 Կը թափառի գրկուած՝ ճառագայթի մը տարտամ:

Ծառերուն մէջ յամեցող հայլիներուն շլացման
 Կախարդանքը բանտարկէ՛ նայուածքիդ մէջ սիրակալթ.
 Շու՛տ, ճակատըդ հանգչեցո՛ւր ուսին անցնող այս
 մանկան,

Ու շնչէ՛ իր վարսերուն խարտեաշութիւնն երփնա-
 թերթ. —
 Ա՛հ, ո՛վ հոգիս, վարդերուն եւ լոյսերուն մահուան
 մէջ՝
 Լսէ՛ հանդարտ երեկոն որ կը թափի փերթ առ փերթ...

ԲԼՐԱՆ ԼԱՆՁԻՆ

Ինչպէս հեքիաթ մը մամիկին շրթներուն,
 Հիւղը՝ հեռո՞ւն՝ բլրան լանջին կ'օրօրուի.
 Իր տանիքին կ'արիւնի ցայգն հեւհեւուն՝
 Ինչպէս հեքիաթ մը մամիկին շրթներուն...

Երբ յուլօրէն շաղն այգիին մէջ կ'իջնէ,
 Պարտէզներէն խոյս կուտայ թեւ մը բոյրի.
 Ծո՞վ ծառերուն կանաչը դափ կը զարնէ,
 Երբ յուլօրէն շաղն այգիին մէջ կ'իջնէ:

Ա.կին վրայ հակած զուարթ աղջկան՝
 Արեւն իր սանտրն ամպին տակէն կը նետէ.
 Դաշտէն դարձող մշակները կը խնդան՝
 Ա.կին վրայ հակած զուարթ աղջկան:

Հօտը կ'անցնի օծապտոյտ ուղիէն՝
 Ուր ցայգը ժի՛տ կը թաւալի փոշելից.
 Եւ ձիւնաթոյր վտակի պէս յամրօրէն՝
 Հօտը կ'անցնի օծապտոյտ ուղիէն:

Հիւղը՝ հեռո՞ւն՝ բլրան լանջին կը խոկայ,
 Ինչպէս հեքիաթ մը մամիկին շրթներուն.
 Ու մինչ հովը թուփերէն բոյր կը գողնայ,
 Հիւղը՝ հեռո՞ւն՝ բլրան լանջին կը խոկայ...

ՃԱՄԲՈՒՆ ԵՐԿԱՅՆՔԻՆ

Զոյգերու պէս՝ յուլօրէն՝
 Ծառեր ճամբուն հետ թեւ թեւի
 Դէպ հորիզոն կը քալեն.—
 Ստուերն իրենց կը հետեւի
 Տարտամ ծայնի քայլերով.
 Եւ իրիկունն իր եղնիկի
 Զգալով մահն, անվրդճով,
 Կը թաղէ իր հակառն ոսկի
 Ծառերու ծռճի ծոծրակին...

— Ճամբէն անցնող չքնաղ տղան
 Կը զգայ երկայնքն իր միսին
 Գողտըր մատները նուաղման
 Որ իրիկուն կը բուրեն...

Ծառեր ճամբուն հետ սիրտ սրտի
 Դէպ հորիզոն կը քալեն,—
 Մինչ սրտիս մէջ կը պտըտի,
 Նուրբ քայլերովն ստուերին,
 Ոտնածայն մը ցաւագին...

Օ՜, ուղիներն ուր իրիկուան
 Կը հնչէ զանգն հոտեւան...

ՄԵՌԵԼՈՑԻ ԻՐԻԿՈՒՆ

Շուքն իրիկուան, բոյրի պէս, կը բարձրանայ ծորերէն...
 Խունկին պարոյրն անորոշ կը պլլուի մոմերուն
 Որ կը դողան հուսամի ծոյլ նուազման մէջ անհուն,
 Եւ սաղմոսի մը կուգայ հեւքն հոգեվարք՝ մատուռէն...

Ուռենիներ, հովին մէջ, կը զգան սիրտ մը որ կուլայ,
 Եւ իրենց խոց ճիւղերէն անցնող կանչեր շատ տխուր,
 Մինչ կ'աղօթէ շատրուանն աւազանին մէջ անդոյր՝
 Լալով հատերն իր հիւծած վարդարանին յակինթեայ:

Շիրիմներու կածանէն կ'անցնի երազ մ'անանուն.
 Ճերմակութեանց մէջ դալուկ՝ մեծ թակոյկներ կը
 յորդին,
 Եւ շրթունքներ ծարաւի կ'ըմպեն սէրը սիւքերուն...

Անդորրութեան մէջ՝ ուր վէրք մը կը հոսի, ո՛վ
 սիրան իմ,
 Քու լուռութեան տաւիղով լա՛ց մեղեդին իրիկուան,
 Մեռելոցի իրիկուան՝ ուր հոգիներ կը յածին...

Շուքն իրիկուան, բոյրի պէս, կը բարձրանայ ծորերէն...

ԱՅՍ ՎԱՐԴ ԻՐԻԿՈՒԱՆ . . .

Այս վարդ իրիկուան
Նինջիս ճամբայէն՝
Կ'անցնի տրամօրէն
Պարիկ մը՝ անծա՛յն:

Շրթներուն վրայ՝
Ուր դառն ժպիտի
Վէճը կը պտըտի,
Բառ մը կ'ամպանայ...

Լռութեան շռայլ
Նետերէն խոցուած՝
Թեւերն են կոտորած,
Եւ աչքերն՝ անփայլ:

Պահն է անանուն՝
Ուր սիրտը մանուկ
Կը բաղձայ, — թակոյկ
Մ'ինչպէս ակաղծուն, —

Գաղտնի խօսքերու
Անծրեւն իր տեղալ,
Ու հեշտանքն զգալ
Նորէն լեցուելու...

ԴԱՇՏԱՆԿԱՐ

Միջոցն՝ առոյգ բոյրերով է նկարուած,
եւ պարուրուեր կանաչութեամբ մ'երկիւղած:

Օ՛, զարունի այս փթթումը մետաքսէ՝
Որ օդին մէջ անյազօրէն կը վազէ.—

Թռչունին ճիչն եղնիկի պէս կը ցատքէ
Շառափներու ճամբուն վրայ ոսկիէ...

Սիւքերուն մէջ ճիւղի զուարթ ոստումներ
Կը մտրակեն անդորրութիւնն ու եթեր:

Ուղիները բերկրութեամբ են սփռուած,
եւ ջուրերուն մէջ մինչ անթիւ այտեր թաց

Կը մարմրին վարդերու պէս հեշտօրէն, —
Ծաղիկներուն վրայ լոյսեր կը ծիւնեն...

Ա Շ Ն Ա Յ Ի Ն

Մայրամուտն իր սուրով ոսկի,
 Լիճին մէջէն եւ դաշտերուն,
 Արահետ մ'է բացեր վերքի:

Անոր եզրին՝ բեկած ցողեր,
 — Հեռի մատրան զանգերուն հետ,—
 Սուգի թափօր մըն են կազմեր:

Թռչուն մը հո՛ն ի զու՛ր կ'ըղծայ
 Թեւն իր պարզել՝ իբր հովահար՝
 Հորիզոնին այտին վրայ. —

Ճիւղերուն մէջ, շուրջն իր մարմնին
 Կը թափառի երազի պէս
 Նուրբ հոգեվարք մը աշնային...

Եւ ճամբորդը իրիկնադէմ
 Կը զգայ սիրտն իր՝ քառուղիին
 Վրայ խաչուի՛լ անհունօրէն...

Ա՛հ, ո՛վ հոգիս, սուգի ճամբան,
 Տե՛ս, կ'երկարի քու պարտէզէդ.
 —Դա՛նն է զգալ խաչը աշնան...

Խ Ո Ն Ջ Է Ն Ք

Դաշտերուն մէջ լի մեղկութեամբ աշնային,
Կը պարպուի միջոցին սիրտն յուլաբար.
Տերեւները, թեւերու պէս նետահար,
Կաղ թռիչքով մը հովերէն կը քշուին:

Դիւղանկարն՝ ուր կը հնչէ զանգ մը, յամբ,
Ծաղիկի նուրբ վէրքով հեռո՛ւն կը ցաւի.
Եւ սա ճամբերդն ա՛յնքան յոգնած կ'երեւի՝
Որ ճամբուն մէջ պիտի իյնայ տրտմահար...

Դաշտերուն մէջ լի սարսուռով աշնային,
Դառն ու վտիտ լոյսի սրինգ՝ մը կուլայ.
— Ո՛վ իմ հոգիս, քեզ կը բերեմ իբր ընծայ՝
Հեռո՛ւն մեռնող թիթեռնիկին նինջն յետին...

ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

Մ. Մեծարենցի ծաղիկ հողիին

Դաշտին վրայ կը ծիւնէ կապոյտ հեշտանքն ի-
րիկուան...

Սիրատարփ կանչն երկնքին՝ ջուրերուն մէջ կը հիւծի,
Ջերդ փողի մը ձայնը լոյծ՝ անտառներու խորութեան.
Վարդ պահն է ուր ես կը զգամ բոյրի մատներ
աղարծի՝

Մթնոլորտին մէջ բանալ անթիւ վէրքեր թռչունի.—
Աշխոյժ թռիչքն հովերուն, ուր եղնիկներ կը կայթեն,
Շուշանի պէս փերթ առ փերթ հետզհետէ կը թօշնի,
Մինչ բաղձանքի սրինգներ կ'ոգեւարին յուլօրէն...

Մեծարենցի կոյս հոգին, ինչպէս տղու դէմք մ'անոք,
Ջութակի մը կարօտին վրայ թեթեւ կը հակի,
Ու կ'երազէ լոյսի ծափ, սէր ու ծիծաղ աղջիկի:

Ամէն ծաղիկ կ'ողողուի գաղջ սուտովը գիշերուան...
— Ես կը խորհիմ այն մաքուր հոգիներուն՝ որոնք լո՛կ
Լուսնին, բոյրին, եթերին անուրջներով ապրեցան...

Դաշտին վրայ կը ծիւնէ կապոյտ հեշտանքն իրիկուան...

Խ Ճ Ա Ն Կ Ա Ր

Տերեւներուն մէջանդրէն՝
 Նրբին սալ մը ցոլբերու
 Շաւիղին մէջ զաղանօրէն
 Կանգ է առեր՝ երկա՛ր ու
 Բամբիռի պէս ծիծաղուն
 Ճիւղերով իր թռչունի...

Երկնքին պահն երազուն
 — Նունուկար մը զերթ անգայտ —
 Լճակին մէջ կը թօշնի.
 Եւ իրիկունն՝ ուր շուայտ
 Բոյրերու եւ երանգի
 Կը հիւսուի ցանց մը անտես՝
 Կարապին բորբ վիզին պէս՝
 Ծառերն ի վար կը հակի...
 Աշնան տժգոյն նինջն արդէն
 Կը ծովանայ աչքիս մէջ,
 Ու յակինթներ կը թօթուեն
 Իրենց կապոյտ հմայքը գէջ...

Մոլորեր է այծն՝ հեռո՛ւն...
 Եւ մէջանդրէն ճիւղերուն
 Կ'անցնի արեւն երբ տարտամ
 — Գունատ սալորդ ցոլբերու —
 Օ՛, այն ատեն ես կը զգամ,
 Թէ պէտք ունիմ մեռնելու...

ՆՈՒՆՈՒՖԱՐՆԵՐ

Նունուֆարներ դեղին դեղին կը մաշին...

Հոն ջուրերուն վրայ տրտում, ուր աշնան
 Ցուրերն անգայտ մատանիներ կը բանան,
 Եւ հովուերգակ եղէգներուն մէջ մատղաշ,
 Նունուֆարներ կ'ոգեւարին անշշուկ:
 Երազանքի նուաղումով մը խարտեաշ՝
 Ծիրերն անոնց, կիսաստուերին մէջ փափուկ,
 Կ'անրջանան լալով կապոյտ մը նրբին.—
 Կարծես կանաչ հովահարներ հոլանի՝
 Անցնող սիւքէն ծոյլ թափերով կ'օրօրուին,
 Այտերու մօտ մանկան գունատ եւ գաղտնի
 Մաշած թաւիշ մեղկութենէն իրիկուան...
 — Ու կը զգամ թէ ջուրերն ի վար հոտեւան,
 Եւ հովուերգակ եղէգներուն մէջ գինով,
 Կը թաւալի ցայգուն շամբուշ սայլն ոսկի՝
 Անիւներուն տակ իր անյայտ փշրելով
 Նունուֆարներն՝ հոգիիս հետ ծաղիկի...

Յ Ա Յ Գ Ա Պ Ա Ր

Valse mélancolique et langoureux vertige I

CHARLES BAUDELAIRE.

Իրիկունը միջոցին մէջ կը դառնայ՝
Ինչպէս թեթեւ շէկ փետուր մը թռչունի.
Ճամբուն սալարկն անհունօրէ՛ն կ'արիւնի՝
Բարձրէն կաթող ծաղիկներուն տակ ոսկեայ...

Ձերթ պարն անյայտ հուրիներու հոլանի՝
Իրիկունը միջոցին մէջ կը դառնայ.
Յակինթ ուլունք կը ծիւնէ ծոյլ լիճին վրայ,
Ճամբուն սալարկն անհունօրէ՛ն կ'արիւնի:

Բոյրերէն վեր կ'ելլէ թալուկ մը ահա
Ձերթ պարն անյայտ հուրիներու հոլանի.
Ո՛հ, ի՞նչ երազ վարդերուն տակ կը ծնի՝
Յակինթ ուլունք երբ կը ծիւնէ լիճին վրայ:

Փանդիւ մը մեղկ կուլայ սիրերգն իր զաղտնի,
Բոյրերէն վեր կ'ելլէ թալուկ մը ահա
— Յայգն հոգիիս մէջ յուլօրէն կը դառնայ. —
Ո՛հ, ի՞նչ երազ վարդերուն տակ կը ծնի...

ԿԻՍԱՍՏՈՒԵՐԻՆ ՄԷՁ ...

Կիսաստուերին մէջ նուրբ ցայգուն՝ ի՛նչքան շրթներ
կը հիւծին,
Հեքիաթն իրենց դեռ չպատմած, չմրմնջած ծայն
մ'ոսին...

Անտառին մէջ կը թափառի երբ մթնշաղ մը մոլար,
Ոտնածայնն իր շառափներուն, օ՛, ի՛նչ անուշ կը
հնչէ.

— Կոյս մ'իւր սրտին կը զգայ գայթը վարդերու մէջ
ոսկեսար:

Միջոցն՝ հանդա՛րտ՝ կը ծանրանայ սրտի պահով
մ'զգայուն՝

Ուր անորոշ ամէն շշունջ, ամէն շեշտ ինձ կը խօսին...
Իրիկուան մէջ անտառն ամբողջ կը դեգերի մոլորուն:

— Գաղտնի՛ խօսքեր, շշուկներու անհուպ քողին
տակ տարտամ,

Ինձ կը թուիք ա՛յնքան դիւթիչ, երազի պէս ա՛յն-
քան մօտ,

Որ իրիկուան անյայտ սրտին շէկ գուրգուրանգն ես
կը զգամ...

Կիսաստուերին մէջ նուրբ ցայգուն՝ ի՛նչքան շրթներ
կը հիւծին,

Հեքիաթն իրենց դեռ չպատմած, չարասանած
բառ մը սին...

Ա Ն Ձ Ր Ե Ի

Մայրամուտը՝ անծրելի
 Թելերուն մէջ բիւրեղեայ՝
 Մանուկի պէս կը խաղայ.
 Ինծի այնպէս կը թըլի
 Որ երկինքն է վար կախուեր՝
 Տերելի մը պէս ծաղկած.
 Ու կը շնչեմ հողմերեր
 Զուարթութիւնն օդայած:

Վճիտ անծրէն հատ առ հատ,
 Թիթեռնիկներ իբր արծաթ,
 Ծաղիկներուն վրայ դաշտի
 Ագահութեամբ կը նստի.
 — Կարծես կախարդ մը թափեր
 Է ձեռքերէն իր բարակ՝
 Վարդարանի սատափներ:—

Սա ծիծառն է հոգեվարք
 Նրբութենէն ոլորտին
 Որ կ'ողողէ իր հոգին.
 Տերեւներու հոտեւան
 Ստեղներուն վրայ կը զգամ՝
 Անծրելի նուրբ մատներուն
 Փշրուիլը հեւհեւուն...

— Ո՛ւ՛յ՛ Բնութիւն, անծրեւին
Միթէ լոյծ եւ խուսափուկ,
Անհունօրէն ալ փափուկ
Թելե՞րն են որ քու թեւին,
Լոյսին, բոյրին, լռութեան
Եւ բիւրածին աստղերուն՝
Կը շղթայեն՝ մեղմածա՛յն,
Խաչուած թեւերն իմ հոգւոյն...

Հ Ր Ա Ժ Ե Շ Տ

Մթնշաղին ճամբէն գաղտնի
Կ'անցնի շշուկ մը տրտմօրէն,
Լռութեան մէջ շիջող գոյնի՝
Ծաւալելով անհունօրէն:

Տերեւներուն մէջ նետահար՝
Նշոյլներէն մայրամուտին,
Կը դողանջէ նուա՛ղ ու յա՛մը
Հրաժեշտը հիւծող սրտին...

Կ'արծազանգէ ան թախծագին
Վառ թռիչքներն այն հեռակայ,
Որ խոտին մէջ, վայր մը, հիմա,
Ինկա՛ծ, խաչուա՛ծ կ'ոգեւարին...

Մահն ես կը զգամ բոյրերու զով,
Ու թեւերու պարզ մահն անտես,—
Անհուն պարապն՝ որ կուժի պէս
Միշտ կը լեցուի հառաչներով:

Ու դեռ կը զգամ ծեռք մը՝ հեռո՞ւն,
 Որ թուփերու ծայնով թագուն՝
 Անդարծ սրտին քայլերուն հետ
 Մեկնող ճամբան կը կանչէ՝ ետ...

Երնէ՛կ սրտին այն՝ որ կ'անցնի
 Հրաժեշտի ճամբէն գաղտնի,
 Տժգունութեանց յորդ խնջոյքէն
 Արբենալով անհունօրէն:

ՅԵՏ ՄԻՋՕՐԵԱՅ ԹԱԽԻԾ

Յետ միջօրէ տըտմութեան՝
 Ուր ամէն բոյր ծաղիկի
 Կ'առնէ շեշտ մը երանգի.

Եւ ուր մանկան նուրբ միսէն
 — Հիւծած ինչպէս ցոլք մ'աշնան—
 Դալկութիւններ կը ծիւնեն...

Պահն անգոյն է եւ տխուր՝
 Նայուածքի մը պէս տարտամ,
 Ուր յուլօրէն ես կը զգամ

Թէ կը ծփայ, գողունի՛,
 Թիթեռին նիրհը մաքուր:—
 Ու կածանէ մը գաղտնի

— Աղջկան վարդ հակտին պէս,—
 Հեշտ կապոյտ մը՝ մեղմակի՝
 Ուսիս վրայ կը հակի...

ՀԵԹԱՆՈՍ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐ

Երկնէր երկին եւ երկիր,
Երկնէր եւ ծիրանի ծով
Երկն ի ծովուն ունէր զկարմրիկ եղեգնիկն.

Երկինքներու բազինին վրայ երբ խո՛ր կը մխաբ,
Իրիկուննե՛ր ծիրանի, իրիկուննե՛ր կապուտակ,
Աստուածներուն ձեր անտես՝ կը զգամ աղօթքն
օդայած
Որ կը պատէ ամէն ինչ անմեղութեամբ մ'երկիւղած:

Ամէն անգամ որ ձեր լայն թեւերն հաա՛րտ կը
պարզէք՝
Անհուններու կամարին թառած թռչուն մ'իբրեւ շէկ,
Կը կարծեմ թէ ծաւալող ձեր բոցերուն լոյծ ճամբէն
Զքնաղ Վահագն ոսկեվարս դեռ կը վազէ խօլօրէն...

Ո՛հ, այն ատեն հեթանոս սուրբ պապերուս արիւնին
Համերգն ոսկի կը լսեմ երակներուս մէջ ջերմին.
Հին կարօտ մը արեւի, սիրելու տենչ մը յանկարծ
Ես կը յիշեմ հոգւոյս մէջ՝ ինչպէս երգ մը մոռցուած:

— կ'ըղծամ ես քուրմն ըլլալ ձեր անմահական
տաճարին,

Որ իր հազար սեմերուն սփռեմ սէրըս՝ ինչպէս վարդ,
Որ ես լուամ ու օծեմ մարմարիոններն իր լազուարթ
Նուրբ միսերով աղջիկի, բոյրով, իւղով թանկագին...

Իրիկուններ հեթանոս, իրիկուններ վաղեմի,
Ձեզ կը սիրեմ, կը պաշտեմ՝ իբրեւ կուռքեր
Վահագնի.

Ո՛հ, թողէ՛ք զիս ձեր ոսկի բագիններուն ընծայեմ՝
Խօլ արիւնս որ պապերուս բոցեղ սրտէն գողցեր եմ...

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԿՐՕՆՔ

Դուռն գաղտնապահ ունկնդիրն եղի՛ր մանուկ իրիկուան
 Եւ իր անմահ կրօնքին սիրահար քուրմն աննման.
 Նուագածուն իր եղի՛ր երգեհոնին թրթռուն՝
 Ստեղներէն որուն բիւր՝ տարփոտ գոյներ կը զեղուն...

Ձարչարանքներն իր երգէ՛ մեհեանին մէջ բնութեան,
 Խաչելութիւնն անթառամ եւ սրբութիւնն իր շուշան,
 Եւ իր արեան ոսկիին սէրն ու փառքը երգէ՛ դուն՝
 Ծափ ու ծնծղայ զարնելով աշխարհի չորս կողմերուն:

Կանգնած բլրան կատարին՝ դիտէ՛ զայն ծո՛ւղ հիաց-
 մամբ—

Շռայլ տօնով կ'ողողէ պարտէզ, լճակ, ամէն ամպ.
 Անդրիններն իր մեհեանին հրաշքով են ակաղծուն...

Ո՛հ, ունկնդրէ՛, այս թռչող անդորրութեան մէջ
 բիւրեղ,

Սուրբ իրիկունն՝ որ քեզի կ'ընծայէ մահ մը շքեղ,
 — Եւ իրեն պէս, ինծի պէս՝ յաւերժանաս պիտի դուն...

Դուռն գաղտնապահ ունկնդիրն եղի՛ր մանուկ իրիկուան:

Ա Ն Ո Ւ Շ Ա Ւ Ա Ն

Սօսիներուն մէջ խորո՛ւնկ՝ ինչպէս կանչ մը շեփորի,
 Խարտիշօհեր ու մատղաշ Անուշաւան մը կ'ապրի.
 Սն կը խնդայ երկնքին եւ կ'երազէ անսահման՝
 Երբ երեկոն կը լեցուի սրինգներով նրբածայն:

Յասպանման իր հոգին ճիւղերուն մէջ է թաքցած,
 Ու թեւերը պատանի անհունօրէն են խաչուած.
 Տերեւներուն շղարշեայ սօսափին հետ կը տեղան՝
 Իղծն ու կարօտն իր առոյգ, կանաչ սէրը կուսական...

Ե՛ս ալ, ե՛ս ալ անոր պէս սօսանուէր մը ըլլամ,
 Եւ էութիւնս ողողած նուրբ աւիշով մը փարթամ՝
 Աւիշովը բնութեան, — լոյսով, ծայնով, բոյրերով, —
 Աստուածանա՛մ անոր պէս, աստուածանա՛մ ես
 գի՜նով...

Ապրի՛մ, ապրի՛մ միջոցին մէջ՝ զերդ խնջոյք մ'ոսկեմած,
 Եւ ծորերուն, ջուրերուն ու դաշտերուն մէջ նստած,
 Պանին դալար ու վայրի եօթնեղեգնեայ սրինգով՝
 Յաւերթօրէն բնութեան հետ ես երգեմ հոգեթով:

Ու սօսերուն մէջ խորո՛ւնկ՝ ինչպէս կանչ մը շեփորի,
 Վերածննիմ ես իբրեւ Անուշաւան մը բարի...

ՀԵԹԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆՍ

Իրիկնապաշտ հեթանոսն եմ յաւերժական...

— Երբ կ'ողողուի ծաղիկ միջոցն հայլիներով,
Եւ ծառերու ցայտքերն ոսկի կուլան գինով,
Օ՛ լեցուցած ափերս ուրցով նուիրական,
Հագուած շղարշ պարեգօտ մը ծիրանագոյն,
Ես սէգ կ'անցնիմ հեռուներու համբէն թագուն:

Ու ծնրադիր ատրուշանին դէմ հոտեւան՝
Ուր կը ծխէ յոյր արիւնը ցայգուն յասպիս,
Ես կ'ունկնդրեմ սուրբ Բնութեան—սա աստուածիս
Պատգամներն իբր հեթանոս մը յաւերժական՝
Ամէն ծայնի, ցոլքի, բոյրի մէջ անմեկին:

Ու կ'աղօթեմ քուրմի մը պէս երազագին՝
Մ'թնշաղի կարմիր խաչը կուրծքիս սեղմած,
Մինչեւ շիջին հայլիները կամաց կամաց,
Ու գիշերներն ագահութեամբ զիս լո՛ւռ գողնան:
— Իրիկնապաշտ հեթանոսն եմ յաւերժական...

Հայկական
Դրամ
Ապրիլի 1-ին
— Մաքարիա

ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ա՛հ, երկնքին լոյծ ժայռէն թռչուն մ'անցիչ կ'իյնայ
վար,
Դուցէ յանկարծ զգալով սրտին վրայ իր բիւրեղ՝
Ոլորտին նուրբ ու թեթեւ հովահարին զարկն անմեղ.—
Նուաղում մը կը ծփայ սիւքերուն մէջ տրտմաբար:

Զանգակատան մը տարտամ հեւքերն՝ հեռուն՝ կ'ան-
ծրեւեն
Դիւղանկար մ'ուր կարմիրն յո՛յլ կը ծուլուի սա-
տափին.
Վարդարանի աչքերու պէս՝ տերեւներ կը թափին
Խո՛ր արիւնած ծառերու ափին մէջէն ոսկեղէն:

Ամէն շրթունք մանուկի, եւ աղջկան ամէն մատ,
Կ'ոգեւարին՝ սպրդած՝ թերթերու մէջ ծաղիկի,
Կապոյտ աչքեր լո՛կ կ'ապրին կեանք մը՝ ծածուկ
ակնարկի,
Ուր՝ անկասկած՝ կը ծիւրի թիթեռնիկ մը յուսահատ...

Եւ բոլորին անծանօթ Գողգոթայի մը վրան,
— Այն պահուն՝ ուր համբաներն եւ կածանները
թագուն
Դեռ ծարաւ են յամեցող անցորդի մը քայլերուն, —
Տարտամութեամբ մը չքնաղ՝ կը գծուի խաչն իրիկ-
ուան:

Նայնատարած կ'անցնի ան՝ գերդ թռչուն մը բոցաթեւ,
 Հեռուներու անհամար զմբէթներուն վերեւէն՝
 Որոնց ուղիղ նետերուն բացած հազար վէրքերէն
 Հորիզոնը կը հոսի՝ բիւրական առու մը իբրեւ...

Օ՛, խաչերը իրիկուան զոր կը տեսնեմ ամէն տեղ,
 Խաչեր ոսկի եւ անբիծ՝ ստուերներով անսահման,
 Խաչերն այդ մեծ՝ ուր արեան հայելիներ կը դողան,
 Ուր կը գամուին հովերուն թեւերն ու սիրտն յորդագեղ:

Անյագութեամբ կը ցանկամ մեռնիլ հո՛ն վայր մը
 Գաղտնի,
 Հեռո՛ւ անգութ - աչքերէ, ծայնէ, լոյսէ ալ հեռո՛ւ՝
 Ինչպէս այրին խորն հիւծող մէկ զարնուած եղջերու,
 Կամ թռչուն մը վիրաւոր որ թուփին տակ կը թօշնի...

Կեանքս՝ խաչուած՝ կ'արիւնի իրիկուան չորս
 Թեւերուն,
 Ու կը մեռնի իմ հոգին մահով մը որ չ'սպառի.
 — Ալ մինչեւ ե՞րբ, ո՛վ մարդիկ, խաչելութիւնն այս
 անհուն,
 Զոր կը կրեմ ես ուսիս՝ ճամբուն վրայ այս անծիր:

Տ Ա Ր Փ Ա Ն Ք

Ծիծառներու թռիչքին բաց հովահարն հմայիչ,
Ճերմակուլթեամբ կը խնդայ.

Կը ծովանա՛յ մթնշաղն հոգիիս մէջ քիչ առ քիչ,
Ինչպէս բոյր մը շափիւղայ.

Խոնաւ տարփանքն յասմիկին՝ հււներուն մէջ կը գծէ
Նուրբ մէանդրներ քմայքի.

Սէրով հասուն լռութեան զաղտնի այտը մետաքսէ
Դաշտերուն մէջ կը հակի...

Ես կը սիրեմ սա ճամբան որ բլրէն վար կը տեղայ
Մէջէն ծաղկած ծառերուն,

Եւ գնչուհին՝ որուն ցիւր վարսերուն մէջ կը խաղայ
Խարտեաշութիւնն արեւուն.

Ու կը սիրեմ իրիկունն որ տղու միս կը բուրէ,
Եւ ամպերն ուր դիւրահոտ

Լոյսի ակեր կը փրփրին, եւ լոյծ հեռուն պարփիւրէ,
— Ճոխ բնութիւնն հեթանոս...

Օ՛, կ'ուզէի աչքերուս եւ շրթունքիս անյատակ
 Բաժական երկա՛ր ողողել:

Բուրումներով, կանչերով եւ լոյսերով ընդարձակ,
 Անծրեւներով ոսկեթել:

Լեցուի՛լ, լեցուի՛լ, ո՛վ տարփանք, ազահօրէ՛ն՝
 Եւ Բնութիւնն այս շռայլ՝
 Խնչպէս ծով,

Աստուածներով իր անթիւ, անհպելի խորհուրդով՝
 Իմ հոգիիս մէջ զգալ...

ԵՐԱՆԳԱՊՆԱԿՍ

Զգայութիւն, Զգայութիւն եւ Գոյնե՛ր.
Երազն է գոյն եւ գոյնն՝ երազ մը գաղտնի.—
Լոյծ ու տարտամ դաշտանկարն այս ունի
Զանծրոյթն հոգւոյս կամ խնդութիւնն ոսկեհեր...

Ինչպէս կոյր մը կը զգայ ձեւը իրերուն,—
Օ՛, ես կը զգամ իմ սրտին մէջ ունենալ
Զգայութեանց երանգապնակ մը շռայլ,
Նուրբ ծայներու եւ լոյսերու թրթռուն:

Ես չեմ տեսներ վարդ հովահարը ցայգուն,
Ու չեմ լսեր սրինգն հովուին,— այլ կը զգամ...
Գիրգ թոյրի մէջ թաթխած գրչով մը փարթամ՝
Կը նկարեմ լո՛կ զգացածն իմ հոգւոյն:

Քերթուածիս կուտամ կշռոյթ մը անփոյթ՝
Եղնիկի խօլ ոստումներուն պէս պչրոտ.
Զայն կ'ողողեմ կիսաստուերով մ'երազկոտ
Որ դուն զգաս ծո՛ւփ կախարդանքն իր կապոյտ...

Եւ որպէս զի հայեացքիդ տակ քու ներքին՝
 Գոյներն հնչող զգայութիւն մ'երկարեն,
 Տողերուն ծայրն՝ իբրեւ բոժոժ լուսեղէն՝
 Ես կը կախեմ ոսկի յանգեր թանկագին:

Նկարս կ'ըլլայ գոյնի մշուշ մը դիւթիչ,
 Անօսը եւ նուրբ, լուծուած՝ օդին մէջ ցայգուն,
 Զի Բնութիւնն զգայութիւն է համբուն,
 Ու Բանաստեղծն զգայութեանց նկարիչ...

ՅԻՇԱՏԱԿ ԲՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բնութիւնը երբեմն ինձ յիշատակ մը կը թուի.
Պարտէզէ մը հինաւուրց՝ մշուշի պէս բարձրացող՝
Յիշատակ մը գոյներու, շշուէններու եւ բոյրի...

Գոյներուն մէջ ես կը գգամ պերճ սիրտ մը որ
կ'արիւնի,
Չայներուն խորն՝ երազի արծազանգ մը հողմացիր
Ու ծաղիկէ մը ծորող բոյրի վէրքեր ծիրանի:

Կը նոյնանամ այն ատեն Բնութեան հետ միասին,
Երանգներով կը լեցուիմ, համակ բոյրեր կը ցոլամ,
Եւ թրթռուն իմ սրտէն՝ թել թել ծայներ կը հոսին:

Բնութիւնն ինձ կը թուի յիշատակ մը մոռցուած,
Յիշատակ մը գոյներու, բուրումներու եւ ծայնի՝
Որ կը ծաղկի միջոցին խորունկ փխն մշտաբաց...

Լ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն...

Ամպերն համբուռն կ'ոգեվարին յուլօրէն՝
 Երանգներու տաւիղի մը մեներգէն.
 Նունուփարներ դեղի՛ն դեղի՛ն կը մաշին,
 Կը հագուի օդն ալ շղարշը մշուշին:

Ամէն ծաղիկ՝ ուղիէն իսկ իր բոյրին՝
 Վար կը հակի դանդա՛ղ, յոգնա՛ծ, ցօղին տակ.
 Մինչ սափորներ կ'երազեն ափն աղբիւրին,
 Արօրին մէջ կը ծիւնէ հօտն սպիտակ...

Եւ լռութիւնն ա՛յնքան նուաղ է կարծես,
 Որ հովուհին կ'երգէ ծայնով մը շքեղ,
 Չըլսելու հեւքը մանկան մը անտես.
 — Դա՛ռն է տեսնել գիծերու մահն ամէն տեղ...

Գուցէ ափիս մէջ իրիկուան երբ զգամ
 Հատ հատ քակուիլն հիւսկէններուն լուրթ, կարմիր,
 Հոգիս անոնց մէջ խո՛ր թաղած՝ գինովնամ՝
 Լիճի պէս ջինջ լռութենէն հեշտալիբ...

Բ.

ԿԱՊՈՅՏ ՀԵՔԻԱԹ

Տեղ ոսկի տեղայր ի վեճայութեան
Արտաշիսի,

Տեղայր մարգարիս ի հարսնութեան
Սաբինկանն:

Հ Ե Ք Ի Ա Թ Ա Յ Ի Ն

Երազի մը պէս փթթող մթնշաղին լոյսն հեքիաթ՝
Ծառերէն վար է կախեր պատմութեանն իր կախարդի.
Ծածուկ եւ նուրբ ձեռքերու քնքուշ հպման տակ
արծաթ՝
Շէկ ու լազուարթ հասկերով շատրուանը կը յորդի...

Հովուի սրինգ մը՝ հեռո՞ւն՝ կը սիրերգէ խանդակաթ.
Կ'անրջանայ պահն այս յոյժ՝ ինչպէս բուրում մը
վարդի,
Եւ սրտերուն մէջ կ'իջնէ չքնաղ տենչ մը լիառատ.
Օ՛, երկինքէն՝ աստղերու թաւիշ դօղանջ կը կաթի...

Կոյս աղջիկներ՝ անկասկած՝ լիճի մ'եզրին կ'երազեն
Մեղրալուսնի սենեակին մշուշ կապոյտն հեշտածայն
Եւ անծանօթ Իշխանին համբոյրները բոցեղէն:

Յայգուն յակինթ մերկութեամբ կը լոգնան ծառ ու
շափրակ.
Կ'ուզեմ օծել իմ հոգին ու իբրեւ հարս պննել զայն
Մթնշաղին ծիածան ծո՞ւլ դիւթանքով ներդաշնակ...

Լոյսն է կախեր ծառերէն՝ պատմութեանն իր կախարդի...

Պ Ա Ր Ի Կ Ը

Et j'ai cru voir la fée au chapeau de clarté.
STEPHANE MALLARME

Ձինջ հոգեվարքն իրիկուան՝ վարդերուն մէջ կ'ա-
րիւնէր
Վիտակներու սարսուռով եւ շրշիւնով շղարշի.
Լիճին ծաղիկ կապոյտէն վեր կը կայթէր՝ լուսահեր
Նայեադներու խմբապարն ցայտքերով յորդ ու լայնշի:

Ես կը զգայի մերկութիւնն օդանոյշի մը մանուկ,
Որ կը ձիւնէր ափերուս մէջ վարդ առ վարդ հեշ-
տագին,
Կը ծծէի իր մարմինն խարտեաշ բոյրը խուսափուկ,
Վայրի գրգանք մը բոցեղ կը լեցընէր իմ հոգին...

Կարօտներու փթթումին վշտահար պահն էր անդորր,
Պահն՝ ուր աչքեր խանդակաթ ուղիները կը զննեն,
Եւ ամէն սիրտ կ'ունկնդրէ ցայգուն մրմունջն հե-
ռաւոր՝
Հոն փնտռելով իր սիրոյն ոտնածայնը ձիւնեղէն:

Ես ալ հոգիս լա՛յն պարզած կը սպասէի Տեսիլքին,
Ձերդ առաջաստն հոլանի կ'երագէ հով մը արբած,
Երբ ծո՛ւփ ճամբուն ծայրն, յանկարծ, իրիկուան
մէջ ոսկեծին,
Ինձ երեւցար, ո՛վ Պարիկ, ծաղիկներէ դուրս ցայտած:

Մամերուդ մէջ կը ցնծար սիւքին ծիծաղը պայծառ,
 եւ արծաթը լուսինին ծափ կը զարնէր գերթ ծնծղայ.
 Ճամբուն սալարկն սպիտակ՝ իբրեւ ձեռք մը լուսավառ՝
 Անըջական մերկութիւնդ ինծի տուաւ իբր ընծայ:

Ու գինովցա՛յ ես շուայտ միսիդ գաղտնի վարդերէն,
 Զերդ հեթանոս՝ պաշտեցի գեղեցկութիւնդ ու շրթ-
 ներդ.

Եւ շնչեցի՛ լիաթոք, ագահութեա՛մբ, խօլօրէ՛ն,
 Հերիաթալից երեկոն որպէս համբոյրդ երփնաթերթ...

ՄԵՂՐԱԼՈՒՍԻՆ

Դիշերն էր այն կապուտակ— կը յիշե՞ս դեռ, ո՞վ
 Պարիկ —
 Ուր մեր մատղաշ սրտերուն հարսանիքը տօնեցինք...

— Լիճին վրայ կը շողար շառայլներու թեւ մը հիր,
 Եւ մարմաշը փրփուրին կը վէտվէտէր լուսալիր.

Ջրանոյշներու ջինջ պարէն կը ձիւնէին շափրակներ,
 Լուսնին լոյսն ալ ճիւղերուն շուրջ մատանի կը հիւսէր:
 Օ՜, առագաստ մը լոյսի՝ բանուած արծաթ ծոպերով,
 Որ կը բացուէր սիրատարփ պարտէզներէն՝ զմրուխտ
 ծով,

Մեզ կը տանէր շողերու ծո՛ւփ ուղիէ մ'անծանօթ:
 Շուշաններու հոծ փունջեր՝ անբիծ դէմքէդ նախան-
 ծոտ,

Կ'արտասուէին կուսութիւնն իրենց թաւիշ՝ ձեռքիս
 մէջ.

Մարմնոյս վրայ կը զգայի մերկութիւննին վառ եւ
 գէջ.

Բայց նայուած քիդ շուշաններն էին որ լո՛կ կը ըմպէի...

Թիթեռներու թրթռուն պատմութեանէն ծիրանի՝
 Ծիածաններ կուգային— եւ նուագներ՝ սիւքերէն,
 Ու երկինքը թարշիշի գոյնով կ'օծուէր նրբօրէն:

Կը ծովանա՛ր զմուռսի բոյրն հովտին մէջ հեռաւոր,
 Եւ մշուշի բլրէն վար կ'իջնէր կարկաչ մը աղուոր...
 Կախարդական համբոյրով կը սահէր պերճճաւը մեր
 Մեղրալուսնի ճամբայէն՝ ուր կարապ մը կ'երագէր,
 Երբոր, յանկարծ, երեւցաւ՝ պուրակէն դուրս մօ-
 տակայ,
 Մեղեսիկէ սիւներով ապարանք մը շափիւղայ...

Եւ այդ գիշեր—կը յիշե՞ս—անկողնին վրայ հարս-
 նութեան,
 Նարնջենուոյն ծաղիկներն մեր գգուանքէն թօշնեցան...

Ճ Ա Մ Բ Ա Ն

Անյայտ շուքեր մե՛ղմ կ'անջատուին...

Օ՛, արծազանգն ոտնածային

Որուն՝ միջոցն առանց թեւի՝

Ճիւղերուն մէջ կը հետեւի.

Այն պահն է նուրբ՝ ուր տրտմութեան

Քողը կ'անցնի ծածուկ ճամբէն.

Ուր կը զգամ թէ այդ հին ճամբան,

Ոտնածային բացած վէրքէն՝

Հիւանդ դէմքի պէս կ'այլայլի.

Գետնին վրայ սակայն քայլի

Թեթեւ հետք մ'իսկ, ա՛հ, չի դողար.

— Ի՛նչ, մինակ եմ ճամբուն վրան...

Դա՛ռն է յիշել սիրուած ճամբան...

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՊԱՏՇԳԱՄԸ

Զերդ գինիի ոսկիով լեցուած բաժակ մը սիրուն,
Աղջիկի կայթ մը ինչպէս ծաղիկներով պատարուն,
Ու հովերէն արբեցած շրթունքի մը պէս պայծառ,
Պատշգամը կը յորդի՝ իմ Դղեակիս որմն ի վար...

Երբ բազրիքին կը հանգչի մթնշաղի համբոյրն հիւր,
Ու հարեւան ջրցայտքին թեթեւ ցանցը բաղցրալիւր
Կը շոյէ օդն իր շղարշ սարսուռներով հոտեւան,
Սիրուելու մեծ բաղձանքներ սրտէս ազատ խոյս
կուտան.

Ծաղիկներու երգեհոնն ինձմով լեցուն կ'երգէ ցած,
Եւ ուղիին եզրն ի վար՝ ափ ափ երազ կը բաշխեմ.
— Պատշգամ մըն է հոգիս՝ ծաղիկներու տակ պահ-
ուած,
Որուն առանց նայելու՝ անփոյթ կ'անցնին առջեւէն...

Ս Ո Ւ Տ Ը

Երբ ծառերու շուքերն անծա՛յն կը սքողեն
Դաշտանկարն առագաստով մշուշի,
Վարդերուն մէջ ժամանակը տրտմօրէն՝
Երանգ լալով մատներու տակ կը մաշի,
Յետ միջօրեայ դանդաղութեան այդ ճամբուն
Անսպառ սուտն ի՛նչքան է հեշտ սրտերուն...

Կարապին վիզն հեռուն թօշներ է ծածո՛ւկ,
Ու կը զգամ թէ նուաղման թեւ մը կ'անցնի...
Պահն է տարտամ՝ ուր վարդին բոյրն իսկ փափուկ,
Մեր դողահար ձեռքին շատ ծանր կը թուի.
— Մէանդրի պէս կանաչին մէջ թափառուն՝
Օ՛, սիրոյ սուտն ի՛նչքան է քաղցր իմ հոգւոյն...

ԱՆՅՈՐԴՈՒՀԻՒ ՄԸ

Բոլոր խօսքերում քո ձայնն է հնչում,
Բայց անյայտ ես դու, դու չունես անուն...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

Ա. ՍԻՐԵՅԻ...

Թաց լոյսերու մշուշին մէջ անցա՛ր շուքի պէս.
Ձեռքիս վրայ կարծեցի գաղտնի սարսուռ մ'զգալ ես,
Հիւծի՛ւ, հիւծի՛ւ՝ նկարի մը հորիզոնն անհետող
Մէանդրի մը պէս դանդաղ՝ ուր կ'իջնէ շուքն օդ
առ օդ...

Անցար արագ — եւ ինծի յիշատակ մը թուեցար
Ու փշրուած կահոյրի մը հէգ ծայնը հեռակայ.
Թէեւ դէմքը չըտեսայ նոյնիսկ ըոպէ մը նիհար,
Բայց դուն եղար ինձ ծանօթ ու սիրելի, մի՛շտ
ներկայ:

Ծու՛փ ստուերիդ՝ իբրեւ խենթ հետեւեցայ ցայգն
համբուն.

Ու քեզ ծածուկ սիրեցի ա՛յնքան անհուն եւ գինով,
Որ պահ մ'ետիդ դարձար դուն զգալով քու քայլերուն
Կաշկանդունին իմ սիրոյս ջերմ ու թեթեւ շղթայով...

Թաց լոյսերու մշուշին մէջէն անցա՛ր շուքի պէս...

Բ. ԱՆՈՒՆՊ

Անուններուն ամենէն գեղեցիկը ունիս դո՛ւն,
 Եւ քաղցրածայնն ամենէն՝ տրոփիւնին պէս սրտին,
 Յաւերժօրէն լուսափայլն եւ քնքուշը, տենչալին—
 Զի շրթներուս համար իմ՝ չունիս եւ ո՛չ մէկ հնչիւն...

Լո՛կ անունդ այդ կը սիրեմ զի հանելուկ մըն է ան,
 Զինք ու զուարթ շեշտերով ու թերեւս ալ տխրամած
 Արծազանգ մը վաղեմի՝ ծառերուն մէջ կորսուած,
 Եւ սարերուն վրայ կանգնած եղնիկի մըն է նման...

Երբ օր մըն ալ նայուածքիս խաչը ճամբէդ բարձ-
 րանայ,
 Եւ արիւնիլն զգաս դուն քու արեւորուդ արբենի,
 Ա՛հ, շո՛ւտ, խոյս տուր աչքերուս խանդոտ խայթէն
 վայրենի.

Նո՛յն արծազանգն եղիր՝ դուն, նո՛յն եղնիկը լեռներուն,
 Եղիր ծանօթ ինծի լո՛կ այն անունով անհնչիւն
 Որ կը կապէ քեզ շուքիդ—միշտ սիրելի ու ներկայ.

Անուններուն ամենէն գեղեցիկը ունիս դո՛ւն...

ԳԱՂՏՆԻ ՍԷՐՍ

Ձե՞ս զգացած, ո՛վ Պարիկ, կարապի մը պտոյտին
 Հովահարն որ բացուելով, ինչպէս կարօտ մը ջերմին,
 Դէմքիդ վրայ կը սփռէ լուրթ երազը ջուրերուն
 եւ աչքերըդ հմայքի մէանդրներէն կը տանի:
 Թմբիներու ծոյլ շուքին — ուր միջոցը, գողունի՛,
 Կ'իջնէ հանգչիլ պահ մ'իբրեւ մանկան վիզին մէջ
 անհուն —

Ձե՞ս ունկնդրած լռութեան սիրտն որ կ'ոստնու զերդ
 եղնիկ,
 եւ կամ մոլար մեղուի թեւերուն հետ ցոլացիկ՝
 Կը սպրդի բոյրերէն, գոյներէն եւ լոյսէն ներս...
 Օ՛, գինիի պէս կարմիր ու ծովացած շուայլ սէրս...

Մէրս՝ որով շամբշօրէն դատարկ կեանքս եմ ողողած,
 Սա առագաստն է ուռող՝ մթնշաղով մը խարտետշ.
 Դարնանային երկնքին զուարթ կապոյտն է մարմաշ՝
 Թռչունի մը երազող թեւերուն տակ ամփոփուած.
 Ամէն ինչ է շքեղ սէրս — քլլայ ուղին այս թագուն,
 Վարդին մէջ լոյսը ծափող կամ բերկրանքն որ կը
 թօշնի.

— Կ'ուզեմ մեռնիլ հոգիիս՝ հինաւուրց սէր մը գաղտնի,
 Զահերուն եւ սուրբ խինդին եւ շլացման մէջ այգուն...

Շ Ա Տ Ր Ո Ւ Ա Ն

Աւագանին մէջ երազող՝
 Ո՛վ մերկութիւն շատրուանի,
 Որ պարոյրէդ ետք ծիրանի,
 Սիւքերուն տակ կուլաս օղ-օղ՝
 Աւագանին մէջ երազող:

Կապոյտ գրգանքն հովուն վճիտ
 Ծամերուդ մէջ կը խաղա՛յ խօլ.
 Եւ ծառերուն բոյրն հեշտամոլ
 Կ'ընծայէ քու տարփոտ մարմնիդ՝
 Կապոյտ գրգանքն հովուն վճիտ...

Կա՞յ աւելի հեշտ նուաղում
 Քան թալուկը շատրուանին,
 Որ իբրեւ ձիւն մը թաւշային՝
 Շափրա՛կ շափրա՛կ կ'իջնէ տրտում.
 — Կա՞յ աւելի հեշտ նուաղում...

ՍՐԻՆԳՆԵՐ

Ա. ՀԱԿՈՒՄ

Շատրուանէն վար
Մեղմ կը ծալալի
Հակում մը կամար
— Արկած հրաշալի—
Կը զգամ բոյրերուն
Ծանրութիւնը վարդ՝
Ուր տարփանք մ'անհուն
Կը հիւծի հանդարտ...

Պահն է մեղկութեան.

Վիզ մը կարապի
— Ճերմակ լոյծ սպի
Միջոցին մէջ լայն —
Կապոյտն ամպերուն
Կ'ընծայէ լիճին.
Գիծեր երազուն՝
Շուքէն կը մաշին...

Ժամն է անստոյգ՝
 Ուր հակման փափուկ
 Վիզին տակ գաղտնի —
 Սիրտ մը կը մեռնի:

Կամարներ շուայտ՝
 Յօղունի, ամպի,
 Վիզերու անյայտ,
 — Օ՜, կա՞յ աւելի
 Նուրբ արուեստ մը՝ քան
 Հակումն այս փարթամ.

Հակումն այս երկար
 — Արկած հրաշալի —
 Որ կը ծաւալի
 Շատրուանէն վար:

Բ. ՀՄԱՅՔ

Ծառերու Հարսին
Ձեռքերէն անփոյթ՝
Ծածուկ կը թափին
Ուլունքներ կապոյտ.

Ծառերու Հարսին
Ցուպէն մոզական՝
Կը ցայտէ նրբին
Ղօղանջն իրիկուան:

Միջոցն է հիւսուած
Հմայքով արձաթ
— Մետաքսեայ պերճ ցանց —
Ուր խնջոյք մ'առատ
Թեւերու, սիւքի,
Խեղճ կը բռնկի...

Կողողուի ճամբան
Հարսին մերկութեան
Շառ շլացմամբ ծով,
Եւ իր վարսերուն
Խոյանքէն ցայտուն
Հեղուկ ցոլքերով,
Վարդերով հեշտին:

Եւ անցորդն յետին՝
 Ճամբուն այդ անուրջ՝
 Իր քայլերուն շուրջ
 Օ՛, կը զգայ անյայտ
 Շղարշ որոգայթ
 Մ'ուր կը սայթաքի
 Սիրտն իր եղնիկի

Դիւթուած ծառերուն
 Հարսէն հեշտամոլ,
 Հմայուած ցայգուն
 Փանդիռներէն խօլ...

Ծառերու Հարսին
 Յուպէն մոգական՝
 Կը ցայտէ հեշտին
 Դիւթանք մը գաղտնի—

Շռա՛յլ շատրուան
 Բոյրերու, ծայնի՝
 Ուրկէ կը թափին
 Ուլունքներ կապոյտ...

Գ. ԾՓԱՆԳ

Ջուրերուն վրան՝
 Մատնիներ ոսկի
 Վաճի՞րդ վաճի՞րդ կը շողան...

Գգուանք մ'աղջիկի,
 Իրիկուան մէջ ծուփ,
 Կը ձիւնէ՝ կապոյտ...

Շաւիղն հոսանուտ՝
 Աչքով կիսախուփ,
 Ծառերուն ներքեւ,
 Կ'երագէ լիճին
 Ծփանքն հոլաթեւ
 Ու ծո՞վ ծափն հեշտին:

Օ՛, ձիւն ծփանքին
 Հովահարն առոյգ՝
 Ափին մէջ ջուրին...

Շուշաններուն մէջ
 — Հարսնարան ծածուկ —
 Թեւով թիթեռի
 Կը բացուի՜ անվերջ
 Պահն մեղրալուսնի՜
 Ուր կը ծիւնէ նուրբ
 Գրգանք մ'աղջկայ,
 Իրիկուան մէջ ծուփ:

Ու երբ սիւքն ահա
 — Գիսակ ոսկեթել —
 Կուգայ փայփայել
 Նինջը լճակին,
 Կը ծաղկի՜ լռին
 Ծփանք մը լազուարթ
 — Նունուփար թաւիշ —
 Ուր կը շողան վարդ
 Մատնիներ թարշիշ...

ՄԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ

Երազներուս լճակին ափը պարտէզ մը շքեղ՝
Մէզի թանձր դիմակին տակէն ինծի կը նայի.
Դէմքի մը շուքն ես կը զգամ, այս կեանքին մէջ ամայի,
Որ կը հակի հոգիիս՝ ժպիտով մը լուսազեղ...
— Կանաչին մէջ այդ ծփուն՝ հեքիաթ մը կայ մոռ-
ցուած.

Հո՞ն մանկութիւնս կը խայտայ, շատրուանի ցոլքերով,
Ու կ'ոստոստէ զերդ այծեամ մ'որ սարերէն է գինով.
Հո՞ն մանուկի սիրտս անմեղ — ծիծաղներու մէջ
պայթած,

Երկնքին պէս յորդ գարնան՝ լի՛ թեւերով ծիծառի—
Իբրեւ զանգակ մը Զատկի կը ղողանջէ խօյօրէն...
Այս իրիկուն կը լսեմ իր վճիտ կանչը նորէն,
Ու կը վազեմ ես իրեն արահետէ մը գաղտնի...

Խնջոյքի ժամն է, հոգի՛ս, ուր կը յորդի վարդ գինին,
Ուր լոյսի լոյծ թիթեռներ կուժերուն մէջ կ'արբենան,
Եւ բամբիռներ կը ծափեն. ժամն է, հոգի՛ս, խնդութեան,
Ուր դէմքերուն վրայ՝ կարմիր հովահարներ կ'ը
բացուին...

Ես կը շնչեմ հովերուն կայտառութիւնն հերարծակ-
 Որ լռութեան մարմարին վրայ կ'ոստնու քրքջալով..
 Տղու գուարթ նայուածքին օծապտոյտը թոթով՝
 Կը լեցընէ իմ աչքերն անբժութեամբ մ'անյատակ.
 Օ՛, առաւօտն հեշտանքին ուր կ'ողողէ զիս կարծես...
 Ու ես կը զգամ, այս գիշեր, թէ քայլերով եղնիկի,
 Զինջ բոյրերուն, եթերին եւ աստղերուն հետ ոսկի,
 Մանկութիւնս գաղտնօրէ՛ն ներս կը սահի հոգիէս...

ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՕՏ

Մանկութիւնն ես կը սիրեմ շամբուշ տարփով մը
 խարտեաշ,
 Կիրքով ամառ գիշերուան, հովին սէրովը մարմաշ,
 Եւ յամոյրին գրգանքով՝ բարձունքներուն համար վէս
 Ու ջրվէժին փրփրադէզ:

Ես կը սիրեմ երազել հորիզոնն իր նայուածքին՝
 Ուր ովասիս մը յուռթի, անբծութեան ափունքին,
 Զինք լոյսի մէջ կը ճօճի եւ ճամբորդին պարտասուն
 Կը շռայլէ քաղցրութիւն:

Պայծառութիւնն իր սրտին կը կախարդէ զիս ծա-
 ծո՛ւկ,
 Մէանդրներու շքալից դանդաղութեան պէս հեղուկ,
 Ու ձեռքերս կարօտով կը տանի սա վարդերուն
 Ուր կառչեր է բորբ առտուն...

Ու ես կը զգամ հոգիիս՝ ինչպէս բոյրէ մը հրուտ՝
 Պարուրուիլն իր աչքերուն լոյժ շնորհովը կապոյտ,
 Եւ արբենալն իր զուարթ խոպոպներուն կնդրուկով
 Ու մաքրութեամբ ճակտին զով:

Ո՛վ մանկութիւն, վաղեմի հայրենիքն իմ, ամենո՛ւն.
 Ձմեռն՝ աչեղ օճախին մօտ կծկուող մանկութի՛ւն,
 Գեղածիծաղ այտերով, կապուտաչուի ու թեթեւ՝
 Ո՛վ մանկութիւն լուսաթեւ,

Եթէ, աւա՛ղ, հոգիէս ա՛լ խոյս տուած են անհետ՝
 Խաղերդ, սէրերդ բարի, սրբութիւնդ խնկաւէտ,
 Թո՛ղ գէթ մեռնիմ մանուկի հոգեվարքով մը խար-
 ձերմականերու մէջ մարմաշ... [տեաշ՝

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄՈՒԹԻՆ ՄԷՁ...

Կը պատահի որ յաճախ, երբ արտասուեն մութին մէջ,
Եկեղեցին մեռելի լեցուի ողբով մը անվերջ...

Անծանօթի մը կը զգամ հեծկտալը մտերիմ,
Ձի հէք խաչս կ'արիւնի՝ զերդ յիշուած երգ մը աղու.
Բազուկներս կը պարզեմ անոր սիրտը գրկելու,
Բայց փուշէ թագ մը ճակտիս՝ մութին մէջ խո՛ր կը
խաչուիմ...

Կանթեղին լոյսն հեռաւոր՝ ուր Նկար մը կը հեւայ,
Դադադողի ամփոփուած՝ վարագոյրի մը ետին,
Կ'ընէ տարտամ մթութիւնն աւելի սեւ ու խորին.
— Վարդարանէն կաթկթող ինչ ցած աղօթք ինձ
կուգայ:

Խնկամանէն դուրս ահա՝ ողբի վիզեր կ'երկարին,
Երգեհոնը կը բանայ սաղմոսին գիրքն էջ առ էջ.
Ալիք ալիք ստուերներ կը փշրուին աչքիս մէջ,
Եւ մոմերուն մղձաւանջն ես կը խմեմ տրտմագին:

Կուրծքիս վրայ կ'երազէ ոսկեծաղիկ մը տմոյն,
 Սպասելով անհամբեր՝ համբոյրներուն նայ հողին.
 Սմէն կողմէս սպիտակ առագաստներ կը բացուին—
 Կ'ուզեմ նետուիլ փրփուրին ծոցը անյայտ ծովերուն...

Սնծանօթին կը լսեմ խուլ հառաչը տակաւին,
 Եկեղեցւոյ մութին մէջ, ա՛հ, խաչս միշտ կ'արիւնի.
 —Ո՛վ իմ հոգիս, շու՛տ, կնքէ՛ ժամագիրքը քու կեանքին,
 Հրեշտակը քեզ խաչէդ պիտի քաղէ ու տանի՛...

ՆԵՐՔԻՆ ԲՆԱՆԿԱՐ

Անդի՛ն, անդի՛ն կապոյտէն հեռուներու մոգական,
 Ու ծովերէն ալ անդին—կղզի մը կայ անծանօթ.
 Մերթ կը սուզուի ան ցայգուն թախիծին տակ
 մշուշոտ,
 Դղեակն իր մերթ կը կերտէ վարդերուն մէջ առ-
 տուան...

Մ'իջոցն իր կա՛մ հիւանդ է, կա՛մ խինդերով ակաղծուն.
 Ո՞վ կը ճանչնայ, թէ՛ եւ զայն կը զգամ շա՛տ մօտն
 իմ սրտին,
 Անհուններու հեքիաթէն անդին տանող այդ ուղին,
 Եւ ո՞ր թռչունն է թառած կղզիիս լոյս ծառերուն:

Բայց երբ աչքերս կը լեցուն մայրամուտով մը օրհաս,
 Կամ երբ Զատիկի ծնծղաներ կուրծքիս տակ խօ՛ւ կը
 հնչեն,
 Ես կը զգամ թէ կղզիին մէջ եմ նստած այն ատեն,
 Հեռուներու կապոյտէն անդին նստած՝ գերդ երազ...

ՀԻՆ ՈՏՆԱԶԱՅՆԵՐ ...

Ծառերն երբոր կը հագուին լազուարթ հանդերձն-
իրիկուայ,
Եւ մշուշը՝ խունկի պէս՝ կը բարձրանայ մարգերէն,
Սեւ երազ մը բացուելով թեւի նման, տարօրէն,
Աչքերուս դառն ալուցքին կը բաբախէ եւ կուլայ:

Երբ ջուրերու դաշնակէն Յաւերթահարսն անտառին՝
Կապոյտ նուագ կը քաղէ իր մատներով պարտասուն,
Կը զգամ քայլեր կանացի որ շուրջս մեղմ կը յածին,
Եւ պարոյր մը դալկութեանց կը պլլուի իմ մարմնոյն:

Թագուն ծայներ հինաւուրց, ինծ սիրելի ծայներ գէջ,
Ա՛հ, կը ցօղեն ծաղիկներն իմ Տրտմութեան պար-
տէզին:

Եւ ցոլքերու սարսուռներ լիճին վրայ կ'արիւնին,
Մանիշակը կը խաչուի աղջկան մը ձեռքին մէջ:

Ոսին շող մը հակելով՝ թաւուտներու մօտ ցամքած՝
Գետնին վրայ լժու կ'ոգէ Անցեալին մէջ թափառած
Հետքերու ցուրտ արծազանգն,—ու կը լսեմ հեռակայ
Շղարշի մը սօսաւիւնն որ ջրցայտքէն կը տեղայ...

Կը բացուի դուռ մը գաղտնի՝ ուր Յիշատակն է գամ-
ուած...

Ահա՛ խուրձեր ձեռքերու խարխափով, դուրս կ'եր-
կարին,

Ձեռքէ՛ր՝ փթած՝ ծաղկի պէս, անմեղ ձեռքէ՛ր
երկիւղած,

Ձեռքէ՛ր որոնք կը կանչեն ցայգուն անցորդը յետին:

Վարդերուն մէջ կը ժպտին պայծառ դէմքեր սի-
րարկու.

Հին բայց անոյշ օրերու հոգեվարքով ճօճելէն

Պուրական ամբողջ կ'ապրի՛ դեռ, — կը բացուի վերքըս
նորէն,

Ու գինովնալ ես կ'ըղծամ ալիւս ոչինչ յիշելու...

Հեռո՛ւ տանին թո՛ղ ինձմէ լեղի բաժակն Յուշերու,
Ու թո՛ղ ըմպեմ Նոճիի անտառներէն լեցուած լայն
Գիշերներու կուժէն՝ ուր Մոռացումը կը զեղու —
Ի՞նչ փոյթ թէ ես խեղդուիմ ալիքներուն տակ
Մահուան...

Պ Ա Ր Տ Է Ձ Ս

Առուակներուն մէջ յակինթ՝ դաշտին երկայնքն ոլո-
րուն,
Լուսինն անմեղ կը փշրէ ադամանդն իր լոյսերուն.
Կը հառաչէ մատուռի մը երգեհոնն հեռակայ,
Եւ լռութիւնն իրիկուան՝ պարտէզիս մէջ կը հեւայ...

Ծիւեր իրենց ջերմ նայուածքն յոյր հողէն դուրս
կը նետեն

Պլլուելով շողերու ցօղուններուն խօլօրէն.
Տարփոտ ժպիտն աղջկան՝ թուփերուս մէջ կ'երագէ,
Ծաղիկներէս՝ կանչն անոր՝ կարմիր արցունք կը քաղէ:

Սաղարթներուս շրթներէն հովեր համբոյր կը գողնան,
Համբոյր մ'որուն գգուանքին ծարաւ էի ես ա՛յնքան...
Շքեղ լոյսի ողկոյզներ՝ կախ աստղերուս շիղերէն՝
Հոգեվարքով ամառուան, ա՛հ, կը թռումին յուլօրէն:

Երկնքին մէջ կը ծորին թէեւ աշնան շառայլներ,
Ու անծրելը ծառերուն վրայ կը պատուի անրմբեր,
Բայց, ո՛վ հոգիս, տե՛ս, ի՞նչպէս կը բողբոջի առանձին՝
Սէրերուս կոյս Պարտէզին քնքուշ ծաղիկն առաջին...

ՎԱՂԵՄԻ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

Քառուղիէն կը քակուին չորս շաւիղներ խաչածեւ.
Անոնց հիւանդ քայլերուն կը հետեւին տխրօրէն
Անյայտ սայլեր՝ բեռցուած՝ պահերով վարդ ու թեթեւ
Որ կը տանին իրենց հետ անոյշ մասեր իմ կեաքէն:

...

* *

Մեր ձեռքերու սեղմումին տակ ինչքան վիշտ կար
բարի՝
Երբ մենք վաղուց իրարմէ բաժնուեցանք տրտմայոյզ,
Բայց թաց եզրէն արցունքիս արդ Ան ինձ մօտ կը
թուի,
Ու կարճ՝ ուղին որ Իրեն կը տանէր զիս լիայոյս...

Ծառերուն մէջ պահուըտած ժամադրավայրն հինա-
ւուրց՝
Քողածածուկ կոյսերու տարտամ դէմքին է նման.
Գոյնի ամէն քմշոտ ծիր, ամէն ստուեր, ծաղկի ուրց,
Հոն՝ իրիկուան հեքիաթին մէջ կը լուծուին մեղմա-
ծայն:

Հին օրերու արծազանգն ուղիէն խոյս կուտայ, օ՛,
Ու կը ցօղէ մենութիւնս իբրեւ ջերմ ծայն մը քրոջ-
— Ահա տօնի սեղանէն ինկած բաժակ մը գինւոյ՝
Որուն հպեր է հեշտ թեւն հովահարի մը դողդոջ ...

Ահա լիճն՝ ուր արեւն իր յորդ վրձինը կը լուար.
 Այս թաւուտներն որոնց ե՛ս կ'ըմբռնէի լոկ լեզուն,
 Եւ սաղարթներն՝ ուրկէ հովն ոսկի փոշի կը գողնար,
 Ա՛հ, ծանրաբեռն են հիմա ոտնածայնով մը թագուն...

Կը դիտեմ վայրն այս երազ ու չեմ ճանչնար այլեւս
 զայն.

Շատրուանը լուսածամ ու շամբերը սրնգահար,
 Ի՛նչ որ ծածուկ փսփսաց, նոյնիսկ ի՛նչ որ լռեց Ան—
 Բոլորն ալ ինձ կը խօսին, այլ բառ մ'իսկ չեմ
 հասկնար:

Այտիս վրայ դեռ կը զգամ հպանցումը Իր դէմքին,
 Եւ նայուածքին շափիւղան՝ տերեւներէն կախուած
 վար.

Ու այն ատեն կ'ողողուի բնանկարն իմ ներքին՝
 Հարս լոյսերով առտուան,— եւ ինքզինքս չեմ
 ճանչնար...

Մեր ձեռքերու սեղմումին տակ ի՛նչքան վիշտ կար
 բարի,

Երբ մենք վաղուց իրարմէ բաժնուեցանք տրտմայոյզ.
 Բայց, ա՛հ, եզրէն յաւերժութեան արդ Ան հեռու կը
 թուի,

Երկա՛ր՝ ուղին որ Իրեն կը տանէր զիս լիայոյս...

ԵՐԳ ԱՆՁՐԵԻՒ

Տաւիղներ կուլան
Մէգին մէջ աշնան
Անծրեւին.

Ու կը զգամ սրտէս
Հոսիւն իր՝ ինչպէս
Վէրք մը հին.

Կ'ողբամ օրերն այն՝
Ուր զուարթ էր ծայնն
Անծրեւին...

Արծազանգն երգիս
Կը լեցնէ զիս՝
Վէրքով հին.

Հովը կը դողայ
Թելերուն վրայ
Անծրեւին.

Մենութեան մէջ ջինջ
 Զերդ վարդ բացուող ինչ
 Վէրք է հին...

Գինով՝ բոյրէն եւ
 Մամունջէն՝ թեթեւ
 Անծրեւին,

Կը մեռնիմ երկա՛ր,
 Ու դեռ չեմ ճանչնար
 Վէրքն այդ հին...

ՄՇՈՒՇԻՆ ՄԷՋ...

Մշուշին մէջ ստուեր մը լուռ կը դողայ...
 Եղէգներու կողն ի վար ցօղն իրիկուան
 Հեշտ սարսուռի արծաթ վէրքեր կը բանայ.
 Եւ մշուշներ ստուերին մէջ կը լայննան...

Ջուրերուն վրայ անգոյն ցօլքեր կը կոտրին.
 Հիւանդ թռչուն մը կը մեռնի շատ հեռուն,
 Խոցուած թեւերն՝ իբրեւ պատանք հեշտագին...
 Յօլքերուն մէջ ջուրը կուլայ հեւհեւուն:

Հեծկտուքի կ'իյնան դողդոջ կաթիլներ
 Սաղարթներուն վրայ գոյնով հոգեվարք,
 Ու կ'երկարի՜ տղու լաց մը դաշտն ի վեր:

Մշուշին մէջ սիրտս տխուր կը դողայ,
 Զուլթակի մը թելերուն պէս հեծելով...
 —Ի՞նչ մշուշ է որ սրտիս մէջ կը լայննայ...

Մ Ա Ն Ե Ա Կ

Մեղմ յուլութեամբ մ'օծապտոյտ՝
Յոյր վիզիդ շուրջ նետէ՛, ո՛վ Կին,
Իմ աչքերուս վտակն անգին՝
Ուր կը շողան խիճեր կապոյտ...

Ծոծրակիդ քով անըասոյգ՝
Կը թաղուին խորն իմ ջուրերուս՝
Ծիծղուն ծամերդ որոնց ոսկին
Թեւեր կուտայ իմ ալիքին:

Ու կ'ոստոստեմ ես խօլաբար
Քաղցրակարկաչ ուսերէդ վար.
— Կը զգա՞ս սարսուռ մ'երակիդ մէջ
Որ կը ծնի տենչ մը անշէջ ...

Գրկե՞ր ես դուն սիրահարի
Աւելի ջերմ, հեշտ թեւեր՝ քան
Լազուարթ պտոյտն իմ աղուական
Որ վիզիդ շուրջ կը թափառի ...

Հ Ո Վ Ա Հ Ա Ր

Ամառնային իրիկուան պէս՝
 Հեշտութիւն մը հովահարի,
 Դէմքիս վրայ կը թափառի,
 Նուրբ սուտի մը թեւով կարծես...

Ծածուկ ճամբէն ջինջ վայելքին՝
 Հոգիս, անյա՛գ, կ'իջնէ ահա.
 Ու մեղկութեան արին վրայ՝
 Դէմքի ծիրեր ինձ կը հակին :

Մէն մի թափէ վերջ անտերեւ ,
 Նոր հորիզոն մը կ'առնէ թեւ ,
 Ուր մեղմ գոյներ կ'անրջանան :

Մռլա՛ր ի՞նչ ցաւ սրտէս կ'անցնի .
 —Բողին տակէն կ'ուզեմ գաղտնի՛—
 Մըմնջել բառն իմ քաղցրագոյն...

ՎԱՐԴԵՐ ՈՒ ԶԵՌՔԵՐ

Ճերմակ վարդե՛ր , քնքուշ վարդե՛ր , ծաղկամանին
մէջ խարտեաշ,
Կը կայծկլտան վերջալոյսին շառայլներուն տակ մար-
մաշ.
Շափրակներուն վրայ իրենց սիւքեր զուա՛րթ կը
թռչին,
Ու փերթերէն քաղցր համբոյրի փսփսուքներ կը
փախչին...

Գոյնի համերգ մը կը դողայ փունջին վրայ արքենի,
Զերդ յուշ մը որ աչքերու մէջ վերածնած կ'արիւնի.
Ո՞ր փրփրածին յաւերժահարսն է թեւերն իր հոն
փռեր,
Ա՛յնքան յուշիկ կ'ալեկոծին շքեղ վարդերն, հե՛շտ
վարդեր:

Օ՛, աղջկան մը գիրգ ձեռքերն անոնց վրայ կը բաց-
ուին,
Եւ սարսուռ մը կը դեգերի տերեւներու երկայնքին.
Քաղցրակարկաչ տարփոտ բոյրեր կը բարձրանան ծու-
լօրէն ,—
Մինչդեռ ցայգուն կը տամկանան ցոլքերն արբած՝
մշուշէն ...

Բայց երբ չքնաղ ձեռքերը մերկ, ձեռքերն անմեղ կը
 հպին
 Ծաղիկներուն, հոն ծփալու ծեքծեքումով կնրապին,
 Օ՛, այն ատեն ճերմակ վարդերն՝ իբր նետահար
 հոգիներ,
 Մեղմ կը ձիւնեն գորգին վրայ ուր լուսնին լոյսն է
 ծորեր :

Իցի՛ւ կոտրած իմ թաղարիս ծաղիկներուն ալ վրան,
 Պարիկի մը սէրը ձեռքերն իր երկարէր մանկական,
 Պահ մը զանոնք թեթեւ գգուէր համբոյրներով զգլխիչ,
 Եւ ի՞նչ փոյթ ինձ որ վարդերս պիտի թափին քիչ
 առ քիչ...

Վարդերու մէջ սահած ձեռքէն ի՞նչ կախարդանք կը
 ծագի...

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՊԱՀ

Եկու՛ր, Անցո՛րդ մտերիմ. — քիչ մը հանգչե՛ մարմարեայ
Նստարանին այս վրայ.

Նայե՛, պահը ծանրաբեռն՝ անուրջներով աղջիկի,
Հոգւոյդ վրայ կը հակի:

Գիշերն արդէն կը տեղայ՝ ինչպէս սիւս մը տարփաւոր,
Եւ լուսնին լոյսն հեշտածոր

— Խորհրդաւոր ներմակ սարդ — ծառերուն մէջ կը հիւստ
Իր ոստայնը սնդուսէ:

Լուսքիւնը գաղջութեամբ կ'ոռոգէ խոտ ու շափրակ.
Թռչունի նինչ մ'անյասակ

Ամեն շարժում եւ մոմունջ կը շղթայէ լիառաս
Թելերով նուրբ եւ անյայտ...

Շատրուանն իր լոյս բեւերն՝ հանգչող գունդին մէջ ծալլած,
 Լու՛ն կ'երագէ երկիւղած.

Շնչե՛ սիւփին մանկութիւնն եւ մերկութիւնն հարսերուն
 Որ կը լոգնան շա՛ս հեռուն...

— Սիրահարներ զերդ մանուկ, մենք սիրս ւրսի երագենք՝
 Գիշերուան մէջ այս աննեղ.

Երկա՛ւր խոկանք մեծ սերէր, ոսկի տարփանք, յոյսեր նոր,
 Վաղորդայններ լուսաւոր:

Ահա՛, զերդ բոյր մը զարնան, կը ծաւալի այգն՝ հեռու՛ն —
 Պիտի դառնա՛ս նորէն տուն.

Ու բողբոլ առանձին Գաղսնի շամբուն մէջ ւրսիս,
 Գուցէ մոռնաս այլ եւս զիս...

— Նախ քան մեկնիլդ, հեղ մը ետ դարձու՛ր աջերդ
 Անցորդ եղբա՛յրն իմ բարի. [անարատ,

Տես ի՛նչպիսի շլացմամբ Գաղսնի շամբուս գիծն արծաթ՝
 Մինչեւ երկինք կ'երկարի...

8 U 6 4

Անցորդին

5

Ա. Հեռունե՛ր... հեռունե՛ր...

Հեռունե՛ր... հեռունե՛ր...	9
Մ'Թնշաղ	10
Կարօտ	11
Մեռնող ժամուան անկիւնէն	13
Իրիկուններ	15
Կարմիր իրիկուն	17
Սիրահարս	18
Իրիկուն	19
Ձայներ իրիկուան մէջ...	20
Բլրան լանջին	21
Ճամբուն երկայնքին	22
Մեռելոցի իրիկուն	23
Այս վարդ իրիկուան...	24
Դաշտանկար	25
Աշնային	26
Խոնջէնք	27
Դաշտին վրայ	28
Խճանկար	29
Նունուֆարներ	30
Յայգասպար	31
Կիսաստուերին մէջ...	32
Անձրեւ	33
Հրաժեշտ	35
Յետ միջօրեայ թախիծ	37
Հեթանոս իրիկուններ	38
Իրիկուան կրօնք	40
Անուշաւան	41
Հեթանոսութիւնս	42

Խաչեկութիւն	43
Տարիանք	45
Երանգապնակս	47
Յիշատակ բնութիւնը	49
Լուսութիւն...	50

Բ. Կապոյս հեփիար

Հեքիաթային	53
Պարիկը	54
Համլոյրը	56
Մեղրալուսին	57
Ճամբան	59
Մոռցուած պատշգամբը	60
Սուտը	61
Անցորդուհիի մը — Ա. Սերեցի... — Բ. Անունդ	62
Գաղտնի Սէրս	64
Շատրուան	65
Սրինգներ — Ա. Հակում — Բ. Հմայք — Գ. Յփանք	66
Մանկութիւնս	72
Մանկութեան կարօտ	74
Եկեղեցւոյ մութին մէջ...	76
Ներքին բնակար	78
Հին ոտնաձայներ...	79
Պարտէզս	81
Վաղեմի ժամադրաւայրը	82
Երգ անձրեւի	84
Մշուշին մէջ...	86
Մանեակ	87
Հովհար	88
Վարդեր ու ձեռքեր	89
Հրածեփի պահ	91

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0548869

Հիման
Արեւիկ
Բանկէ — Մարտի

ԳԻՆ՝

Եզիպտոս 10 Ե. Դ.

Արսասանման 15 Փրան

Հեղինակի հասցէն

Jacques S. Hagopian

c/o Pharmacie S. Hagopian

85, Rue Choubrah

Le Caire (Egypte)
